

Integrated Buddhism promotes public political participation in community development of local administrative organizations, in Sung Men District, Phrae Province

พุทธบูรณาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

Received: Jan 7, 2026

Revised: Feb 4, 2026

Accepted: Feb 9, 2026

Sayan Innanjai (สายัณห์ อินนันใจ) *

Phrae Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

วิทยาลัยสงฆ์แพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Sukhawadee Wangkam (สุขาวดี วังคำ)

Phrae Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

วิทยาลัยสงฆ์แพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*Corresponding Author Email: sayan2516@yahoo.com

Abstract

This study aimed to 1) examine the public political participation in community development of local administrative organizations, 2) develop a Buddhist-integrated model, and 3) evaluate the effectiveness of the model in Integrated Buddhism promotes public political participation in community development of local administrative organizations, in Sung Men District, Phrae Province. A mixed-methods research design was employed. Quantitative data were collected from 382 sampled residents, while qualitative data were obtained through in-depth interviews with 25 key informants and focus group discussions involving 15 participants. In addition, an action research process was conducted with 50 community representatives, accompanied by pre- and post-activity evaluations. Data were analyzed using descriptive statistics, t-test analysis, and content analysis.

The findings revealed that

1. The overall public perception toward political participation and the Buddhist-integrated model was at a high level.
2. The Buddhist-integrated model, grounded in the principles of Aparihāniyadhamma, effectively enhanced political participation by promoting cooperation, respect for communal rules, equality, and collaborative community resource management, while also transforming community development processes toward meaningful participatory local governance.

3. The action research evaluation demonstrated that citizens' participation significantly increased after implementation of the model, indicating its potential to support sustainable community development.

Keywords: Political Participation; Buddhist-Integrated Model

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2) พัฒนารูปแบบพุทธบูรณาการ และ (3) ประเมินผลสัมฤทธิ์ของรูปแบบพุทธบูรณาการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 382 คน และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 รูปหรือคน รวมทั้งการสนทนากลุ่มย่อยจำนวน 15 รูปหรือคน นอกจากนี้ ยังดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการกับกลุ่มตัวแทนประชาชนจำนวน 50 คน พร้อมการประเมินผลก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและต่อรูปแบบพุทธบูรณาการในระดับมาก

2. รูปแบบพุทธบูรณาการที่ยึดหลักอปริหานิยธรรมเป็นฐานคุณค่า สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเสริมสร้างความร่วมมือ การเคารพกติกา ความเท่าเทียม และการจัดการทรัพยากรชุมชนอย่างเกื้อกูล อีกทั้งช่วยยกระดับกระบวนการพัฒนาชุมชนสู่การเมืองภาคประชาชนที่มีความหมาย

3. ผลการประเมินเชิงปฏิบัติการชี้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนหลังการใช้รูปแบบอยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงศักยภาพของรูปแบบในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมทางการเมือง; รูปแบบพุทธบูรณาการ

บทนำ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนถือเป็นกลไกพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ และการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนร่วมกับภาครัฐ อันส่งผลให้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความโปร่งใส มีธรรมาภิบาล และสะท้อนความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างรัฐกับประชาชนซึ่งเป็นฐาน

สำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่วนในบริบทของสังคมไทย โดยเฉพาะพื้นที่ชนบท ยังคงประสบข้อจำกัดด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งในมิติของความรู้ ความเข้าใจ โอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร รวมถึงโครงสร้างอำนาจทางสังคมที่ยังไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ส่งผลให้ประชาชนจำนวนหนึ่งยังมีบทบาทในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างจำกัด และเกิดช่องว่างความไว้วางใจระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ธีรศักดิ์ จันทร์สว่าง, 2562: 45; วิไลลักษณ์ ภูมิวงศ์, 2563: 87)

จังหวัดแพร่สะท้อนภาพรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับหนึ่ง โดยข้อมูลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 แสดงให้เห็นว่าประชาชนออกมาใช้สิทธิในอัตราที่ค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมเชิงกระบวนการ เช่น การแสดงความคิดเห็น การร่วมตัดสินใจในโครงการพัฒนาชุมชน หรือการเข้าร่วมกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลับพบว่ายังไม่เข้มข้น โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทอย่างอำเภอสูงเม่น ซึ่งมีลักษณะสังคมและวัฒนธรรมที่ยึดโยงกับวิถีชีวิตดั้งเดิม ขณะเดียวกันประชาชนยังเผชิญข้อจำกัดด้านความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และโอกาสในการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ส่งผลให้เกิดช่องว่างความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และลดทอนพลังการพัฒนาชุมชนในระยะยาว (ธีรเดช ปรีชาวัฒนา, 2564: 102; สุรพล วงษ์ศรี, 2563: 98)

กรณีตำบลเวียงทอง อำเภอสูงเม่น เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของปัญหาดังกล่าว แม้จะมีจำนวนประชากรและผู้มีสิทธิเลือกตั้งค่อนข้างสูง แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมทางการเมืองและการพัฒนาท้องถิ่นยังไม่สอดคล้องกับศักยภาพที่มีอยู่ ข้อมูลจากแผนพัฒนาท้องถิ่นระบุชัดเจนว่าการขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเป็นจุดอ่อนสำคัญของพื้นที่ ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการแสวงหาแนวทางใหม่ในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ (องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงทอง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่, ออนไลน์)

พระพุทธศาสนาในฐานะรากฐานทางวัฒนธรรมของสังคมไทยมีศักยภาพในการนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะหลักอปริหานิยธรรม 7 ซึ่งเน้นการประชุมปรึกษาหารือ การทำงานร่วมกัน ความเคารพศรัทธา และความสามัคคีในชุมชน อันสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม (participatory governance) อย่างมีนัยสำคัญ ขณะเดียวกัน การประยุกต์ใช้แนวคิดพุทธบูรณาการในกระบวนการพัฒนาชุมชนยังช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในระดับบุคคล และยกระดับกระบวนการพัฒนาในระดับโครงสร้างผ่านการสร้างวัฒนธรรมความร่วมมือ ความไว้วางใจ และความยั่งยืน โดยกรณีศึกษาหลายพื้นที่ในประเทศไทยที่ใช้วัดและพระสงฆ์เป็นกลไกเชื่อมประสานความร่วมมือในชุมชนสะท้อนให้เห็นว่าพุทธธรรมสามารถทำหน้าที่เป็นเครื่องมือทางสังคมและการเมืองเชิงสร้างสรรค์ในการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิไลลักษณ์ พิทักษ์พรชัย, 2560: 123; สมชาย อัศวภูมิ, 2564: 67)

ดังนั้น การพัฒนารูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ จึงเป็นความพยายามในการเชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับบริบทจริงของการพัฒนาท้องถิ่น โดยมุ่งสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีความหมาย ลดช่องว่างระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเสริมสร้างความเข้มแข็งของการเมืองภาคประชาชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
2. เพื่อพัฒนารูปแบบพุทธบูรณาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
3. เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์รูปแบบพุทธบูรณาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

การทบทวนวรรณกรรม

1) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบูรณาการ

ความหมายของบูรณาการที่ใช้กันอย่างแพร่หลายเป็นศัพท์ที่แปลมาจากภาษาอังกฤษ คือ integration ที่หมายถึงการรวมตัวกันเป็นก้อน หรือเป็นกลุ่ม การผสมกัน การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม หรือ integrated ซึ่งหมายถึงการรวมตัวกัน การประสานกันซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดของการบูรณาการ ไว้ดังนี้

1) กลุ่มนักวิชาการด้านพุทธศาสนา การบูรณาการพระพุทธศาสนากับวิทยาการหรือศาสตร์สมัยใหม่ว่าวิธีการศึกษาแบบบูรณาการ พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่จึงทำได้ 2 วิธี คือ วิธีที่ 1 พุทธวิทยา (Buddhology) คือ การปรับศาสตร์เข้าหาพระพุทธศาสนา คือ ใช้พระพุทธศาสนาเป็นตัวตั้ง และนำศาสตร์สมัยใหม่มาอธิบายเสริมพระพุทธศาสนา วิธีนี้ใช้องค์ความรู้ในศาสตร์สมัยใหม่มาอธิบายสนับสนุนพระพุทธศาสนาให้ดูทันสมัย และมีเหตุผลเป็นที่ยอมรับได้ง่ายขึ้น วิธีที่ 2 ธรรมวิทยา (Dhammology) คือ การปรับพระพุทธศาสนาเข้าหาศาสตร์ คือ ใช้ศาสตร์สมัยใหม่เป็นตัวตั้ง และนำหลักศีลธรรมในพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมเข้าไปในเนื้อหาของศาสตร์สมัยใหม่ ทั้งนี้เพราะศาสตร์สมัยใหม่มุ่งแสวงหาความจริงโดยไม่สนใจเรื่องศีลธรรม การนำหลักศีลธรรมในพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมให้กับศาสตร์เหล่านั้น ย่อมจะช่วยให้เกิดองค์รวมที่สมบูรณ์ รวมไปถึงด้วยวิธีบูรณาการแบบนี้จึงเป็นการศึกษาแบบธรรมประยุกต์ การปรับใช้ธรรมให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยศาสตร์สมัยใหม่เป็นสะพาน วิธีการนอกจากจะทำให้ธรรมออกาลิโก คือ ไม่ล้าสมัย เพราะสามารถปรับเข้ากับวิถีแห่ง

ชีวิตของทุกคนทุกยุคทุกสมัยแล้วยังจะเป็นการช่วยนำศีลธรรมกลับมาสู่โลกนี้อีกด้วย (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2553: 49–5)

2) กลุ่มนักวิชาการตะวันตก การบูรณาการทั้ง 3 ชั้น เป็นการนำศาสตร์หรือความรู้วิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันนำมาเข้าด้วยกันหรือผสมผสานได้อย่างกลมกลืนเพื่อนำมาจัดเป็นการเรียนการสอนภายใต้หัวข้อเดียวกันเชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีการเน้นองค์รวมของเนื้อหา มากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชา และเน้นการสร้างความรู้ของผู้เรียนที่มากกว่า การให้เนื้อหาโดยครูเป็นผู้กำหนดซึ่งลักษณะที่สำคัญของการสอนแบบบูรณาการ ได้แก่ 1) เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้ กระบวนการ และการปฏิบัติ 2) เป็นการบูรณาการระหว่างวิชาได้อย่างกลมกลืน 3) เป็นการบูรณาการระหว่างสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริง 4) เป็นการบูรณาการเพื่อจัดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาต่าง ๆ 5) เป็นการบูรณาการให้เกิดความสัมพันธ์กันระหว่างความคิดรวบยอดของวิชาต่าง ๆ เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย (ภาศกร พันธุ์รอด, ออนไลน์)

การบูรณาการจะมองไปที่องค์ความรู้ในหลาย ๆ ศาสตร์ที่ถูกนำมาผนวกผสมผสานให้เข้าด้วยกันอย่างลงตัวมากที่สุดจะมี 6 ลักษณะ ได้แก่ 1) การบูรณาการเชิงเนื้อหาสาระ เป็นการผสมผสานเชื่อมโยงเนื้อหาสาระในลักษณะการหลอมรวมกันโดยการตั้งเป็นหน่วย (Unit) หรือหัวเรื่อง (Theme) 2) การบูรณาการเชิงวิธีการ เป็นการผสมผสานวิธีการสอนแบบต่าง ๆ เข้าในการสอนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายวิธี การสนทนา การอภิปราย การใช้คำถามการบรรยาย การค้นคว้าและการทำงานกลุ่ม การไปศึกษานอกห้องเรียนและการนำเสนอข้อมูล เป็นต้น 3) การบูรณาการความรู้กับกระบวนการเรียนรู้ โดยออกแบบการเรียนรู้ให้มีทั้งการให้ความรู้และกระบวนการไปพร้อม ๆ กัน เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้กระบวนการแก้ปัญหาและกระบวนการสร้างความคิดรวบยอด เป็นต้น 4) การบูรณาการความรู้ ความคิด กับคุณธรรม โดยเน้นทั้งพุทธรุติสัยและจิตพิสัยเป็นการเรียนที่สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมไปพร้อม ๆ กัน เพื่อที่นักเรียนจะได้เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม 5) การบูรณาการความรู้กับการปฏิบัติ เน้นการปฏิบัติจริงควบคู่ไปพร้อม ๆ กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) การบูรณาการความรู้ในโรงเรียนกับชีวิตจริงของนักเรียนพยายามให้เด็กได้เรียนรู้เนื้อหาที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าและความหมายในสิ่งที่เรียน (วารุณี คงมันกลาง, ออนไลน์)

2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วม คือ การให้ประชาชน กลุ่มชุมชนร่วมกันคิดและตัดสินใจในการกำหนดทิศทางการพัฒนาร่วมปฏิบัติตามแผนของกลุ่มหรือชุมชนร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ โดยรัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุน เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นอิสระโดยความสมัครใจ การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเป็นกระบวนการ (process) ที่ประชาชนเข้าไปดำเนินกิจกรรมในชุมชน นับตั้งแต่ร่วมกำหนดปัญหาและความต้องการร่วมระบุนสาเหตุของปัญหา ร่วมกำหนดวิธีการปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมปฏิบัติกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรม และร่วมรับผลกระทบที่เกิด

จากกิจกรรมนั้น โดยประเด็นหลักของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ประชาชนต้องเป็นผู้กระทำในแต่ละขั้นตอนของการมีส่วนร่วมด้วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจอย่างอิสระ (ศุภินันท์การย์ ระวังวงศา และ นภพร เชื้อขำ, 2566: 295)

โคเฮนและอัฟฮอฟ ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-making) ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนคือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Implementation) ประกอบด้วย การให้การสนับสนุนด้านทรัพยากรบริหารและการประสานขอความร่วมมือทางด้านวัตถุประสงค์ประโยชน์ทางสังคมหรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มผลประโยชน์ของโครงการ รวมถึงผลประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เกี่ยวกับการควบคุมและการตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดและเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป (Cohen, J.M., & Uphoff, N.T., 1981: 59)

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การร่วมคิดร่วมทำ ได้แก่ การอาสาสมัครการอุทิศตน การบริจาคเงินทองข่าวสาร เครื่องใช้ให้แก่ท้องถิ่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามาช่วยงานสาธารณะ ได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่น (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2545: 28) การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน ตามสิทธิที่ระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดไว้ให้กระทำได้ เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นจากการสมัครใจของประชาชน เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายรัฐ (จันทรา สุทธารี, 2548: 1)

สรุปการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การกระทำที่เกิดขึ้น ส่งผลในการที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ หรือต่อการบริหารงานของรัฐ ตลอดจนการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาล ไม่ว่าจะในระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยเป็นกระบวนการศึกษาวิจัยที่มุ่งพัฒนาชุดความรู้ และรูปแบบพุทธบูรณาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ และจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ รวมจำนวน 382 คน โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) จำนวน 25 คน การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) จำนวน 15 คน เป็นเครื่องมือในการศึกษา

การสร้างเป็นเครื่องมือการวิจัยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทำการตรวจสอบคุณภาพเพื่อหาความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 มาใช้เป็นข้อคำถาม ทดสอบคำถาม จำนวน 30 ชุด กับประชาชนในตำบลรองภาคที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง การหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's Alpha) ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมากกว่า 0.70 จึงถือได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปศึกษาในกลุ่มตัวอย่างจริงได้ โดยได้ค่าความเชื่อมั่นรวม เท่ากับ 0.916

การนำเสนอข้อมูลอยู่ในลักษณะการนำเสนอข้อมูลในเชิงสถิติพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ความถี่ รวมทั้งการใช้สถิติถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression Analysis) ด้วยวิธีการเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการ (Stepwise Method) ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้เชื่อมโยงกับสถิติการวิจัย การพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ในเชิงคุณภาพประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความรู้และแนวปฏิบัติเรื่องพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ เพื่อให้เห็นรูปแบบ กระบวนการ การวิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มย่อยของผู้ทรงคุณวุฒิตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) และ สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอเนื้อหา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย “พฤติกรรมกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่” จึงนำเสนอผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ ด้านความเหมาะสมของช่องทางการสื่อสารที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านประเภทของการมีส่วนร่วมที่ท่านเข้าร่วม ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของท้องถิ่น	3.86	0.86	มาก
2. ด้านประเภทของการมีส่วนร่วมที่ท่านเข้าร่วม	3.84	0.80	มาก
3. ด้านความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	3.92	0.80	มาก
4. ด้านอุปสรรคที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของท่านในการพัฒนาชุมชน	3.85	0.79	มาก
5. ด้านความเหมาะสมของช่องทางการสื่อสารที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรม	3.92	0.76	มาก
รวม	3.88	0.73	มาก

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบพหุบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการเคารพในความเท่าเทียม (การให้ความเคารพต่อเพศสตรี) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการประชุมและการมีส่วนร่วม (การหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์) และด้านการรักษาระเบียบและการปฏิบัติตามกฎหมาย (การไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบเดิม) ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบพหุบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

รูปแบบพหุบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการประชุมและการมีส่วนร่วม (การหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์)	3.92	0.76	มาก
2. ด้านความร่วมมือและการทำงานร่วมกัน (การพร้อมเพรียงกันประชุม, พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม)	3.95	0.75	มาก
3. ด้านการรักษาระเบียบและการปฏิบัติตามกฎ (การไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบเดิม)	3.92	0.74	มาก
4. ด้านการเคารพในความเป็นผู้นำและบทบาทของผู้อื่น (การมีความเคารพนับถือต่อผู้บังคับบัญชา)	4.02	0.78	มาก
5. ด้านการเคารพในความเท่าเทียม (การให้ความเคารพต่อเพศสตรี)	4.05	0.99	มาก
6. ด้านการเคารพสถานที่และทรัพยากรของชุมชน (การให้ความเคารพต่อสถานที่)	4.01	0.80	มาก
7. ด้านการต้อนรับและการให้ความสำคัญกับผู้มาเยือน (การให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือน)	3.99	0.81	มาก
รวม	3.98	0.72	มาก

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การพัฒนารูปแบบพหุบูรณาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สรุปได้ดังนี้ สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่าการพัฒนารูปแบบพหุบูรณาการสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหลักการบริหารนิยธรรมเป็นฐานคุณค่ากำกับกระบวนการพัฒนาทั้งด้านการประชุมอย่างสม่ำเสมอ ความร่วมมือ การเคารพกติกา ความเคารพผู้นำและบทบาทผู้อื่น ความเท่าเทียม การดูแลทรัพยากรชุมชน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเกื้อกูล หลักพุทธธรรมดังกล่าวช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมือง ความสามัคคี ความเป็นธรรม และความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

ส่วนปัญหาและอุปสรรคเกิดจากความไม่พร้อมของกลไกทางสังคมกระบวนการบริหาร และการขาดการประยุกต์ใช้หลักอภิธานิยธรรมในระดับปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้การสร้างความสามัคคี บทบาทผู้นำ และการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ต่อเนื่อง หากมีการปรับโครงสร้างกระบวนการทำงาน และพัฒนาภาวะผู้นำให้สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม จะสามารถลดอุปสรรคและเพิ่มประสิทธิผลของรูปแบบพุทธบูรณาการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนารูปแบบพุทธบูรณาการควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการประยุกต์ใช้หลักอภิธานิยธรรมในระดับกระบวนการบริหารและบทบาทผู้นำท้องถิ่น การปรับปรุงโครงสร้างและกลไกการมีส่วนร่วมให้สอดคล้องกับบริบทชุมชนและสถานการณ์ปัจจุบัน จะช่วยให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การประเมินผลสัมฤทธิ์รูปแบบพุทธบูรณาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า คณะผู้วิจัยศึกษาทำการคัดเลือก และถ่ายทอดความรู้ให้กลุ่มตัวแทนประชาชนแกนนำต้นแบบในเชิงปฏิบัติการ จำนวน 50 คน สรุปการประเมินผลกิจกรรมการส่งเสริมพุทธบูรณาการที่พัฒนาขึ้น โดยประเมินรวมด้าน พบว่า ในภาพรวมก่อนการเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ การประเมินผลกิจกรรมระดับปานกลาง ส่วนหลังการเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ การประเมินผลกิจกรรมระดับมาก

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบประเมินเกี่ยวกับการประเมินผลกิจกรรม โดยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

รายการประเมิน	ก่อนอบรม		ระดับ	หลังอบรม		ระดับ	T-Test	Sig.
	$\bar{X}$	SD		$\bar{X}$	SD			
ด้านระดับการเพิ่มขึ้นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนหลังจากใช้รูปแบบพุทธบูรณาการ	3.45	0.66	ปานกลาง	4.33	0.72	มาก	7.77	.00
ด้านการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองหลังจากใช้รูปแบบดังกล่าว	3.48	0.62	ปานกลาง	4.25	0.72	มาก	7.77	.00
ด้านผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชน เช่น ความสามัคคี ความร่วมมือ และการแก้ปัญหาในระดับ	3.44	0.55	ปานกลาง	4.26	0.58	มาก	11.36	.00

รายการประเมิน	ก่อนอบรม		ระดับ	หลังอบรม		ระดับ	T-Test	Sig.
	$\bar{X}$	SD		$\bar{X}$	SD			
ชุมชน								
ด้านผลลัพธ์การมีส่วนร่วม เช่น	3.44	0.55	ปาน	4.36	0.46	มาก	14.26	.00
จำนวนประชาชนที่เข้าร่วม			กลาง					
กิจกรรม ความถี่ในการมีส่วนร่วม								
ความพึงพอใจ และทัศนคติเชิง								
บวกที่เพิ่มขึ้นหลังการบูรณาการ								
หลักธรรมในการพัฒนาชุมชน								
รวม	3.49	0.65	ปาน กลาง	4.38	0.69	มาก	10.72	.00

จากตารางที่ 3 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบประเมินเกี่ยวกับการประเมินผลกิจกรรม โดยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประเมินรวมด้าน พบว่า ในภาพรวมก่อนการเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ การประเมินผลกิจกรรมระดับปานกลาง ส่วนหลังการเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ การประเมินผลกิจกรรมระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย “การศึกษากระบวนการจัดการตลาดชุมชนของชุมชนในจังหวัดแพร่” นักวิจัยจึงนำผลการศึกษามาอภิปราย ดังต่อไปนี้

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่อยู่ในระดับมาก และรูปแบบพหุบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า มีการจัดประชุมในระดับชุมชนอย่างสม่ำเสมอจะช่วยเพิ่มความตระหนักรู้ในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน เช่น โครงการสาธารณสุขปลอดภัย การเกษตร หรือการศึกษา รวมทั้งส่งเสริมหลักการพร้อมเพรียงกัน ประชุมและพร้อมเพรียงกันเล็กประชุมส่งเสริมให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างเปิดเผยและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดถึงมีการรักษาความสอดคล้องของระเบียบช่วยให้กระบวนการพัฒนาในชุมชนสามารถดำเนินไปได้อย่างยั่งยืนโดยไม่ต้องมีการปรับเปลี่ยนที่กระทบต่อการดำเนินการในระยะยาว สอดคล้องกับงานของ ธวัชชัย เย็นใจมา ได้ศึกษางานเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไป ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน” ผลการวิจัยอยู่ในระดับมาก (ธวัชชัย

เย็นใจมา, 2567: 112–125) และยังสอดคล้องกับงานของ ไกรศร วันละ และยุภาพร ยูภาศ ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ชุมชนอย่างยั่งยืน” ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาและแก้ปัญหาจากฐานรากชุมชนที่แท้จริง ได้แก่ ร่วมศึกษา ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมแก้ปัญหา ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลของการพัฒนา ทั้งในรูปแบบของบุคคล กลุ่ม และองค์กรด้วยความสมัครใจ สามารถพึ่งตนเองได้ตามศักยภาพหรือพลังความสามารถที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งศักยภาพของคนทรัพยากร และทุนต่าง ๆ แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนแบ่ง ออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม 2) การพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเอง 3) การพัฒนาที่ยั่งยืน 4) การพัฒนาบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และ 5) การพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานภูมิปัญญา (ไกรศร วันละ และยุภาพร ยูภาศ, 2565: 391–403)

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบพุทธบูรณาการสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหลักการบริหารนิยธรรมเป็นฐานคุณค่ากำกับกระบวนการพัฒนา ทั้งด้านการประชุมอย่างสม่ำเสมอ ความร่วมมือ การเคารพกติกา ความเคารพผู้นำและบทบาทผู้อื่น ความเท่าเทียม การดูแลทรัพยากรชุมชน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเกื้อกูล หลักพุทธธรรมดังกล่าวช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมือง ความสามัคคี ความเป็นธรรม และความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ และผลการสนทนากลุ่มย่อยของผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งให้เห็นว่าการพัฒนารูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ควรยึดหลักพุทธธรรมและอธิปไตยธรรมเป็นฐานคุณค่าในการออกแบบกระบวนการพัฒนาชุมชน การประชุมและการทำงานร่วมกันต้องถูกยกระดับจากกลไกเชิงบริหารไปสู่กระบวนการการเมืองภาคประชาชนที่มีความหมาย การเคารพกติกา ผู้นำ ความเท่าเทียม ทรัพยากร และผู้มาเยือน ล้วนเป็นองค์ประกอบเชิงระบบที่เชื่อมโยงการมีส่วนร่วม ความสามัคคี และความยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นเข้าด้วยกันอย่างเป็นรูปธรรม อาจเป็นเพราะว่า แนวทางการพัฒนารูปแบบจึงควรมุ่งเชื่อมโยงหลักพุทธธรรมเข้ากับบริบทจริงของชุมชน และยึดการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแกนกลาง เพื่อเสริมสร้างการเมืองภาคประชาชนในระดับท้องถิ่นให้มีคุณภาพ เข้มแข็ง และยั่งยืน สอดคล้องกับงานของ พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร (อะซิม) และคณะ ศึกษาเรื่อง “การนำหลักพุทธธรรมมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการศึกษาพบว่า การนำหลักพุทธธรรมมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชตามหลักอธิปไตยธรรม 7 คือ หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์, ความพร้อมเพียรประชุม, การร่วมกำหนดกฎเกณฑ์ทางการเมือง, การเคารพประธาน, การให้เกียรติสตรี และการคุ้มครองผู้อ่อนแอ, การเคารพสักการสถานของประเทศชาติ, การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา (พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร (อะซิม) และคณะ, 2565: 64–80) และยังสอดคล้องกับงานของ พระใบฎีกา

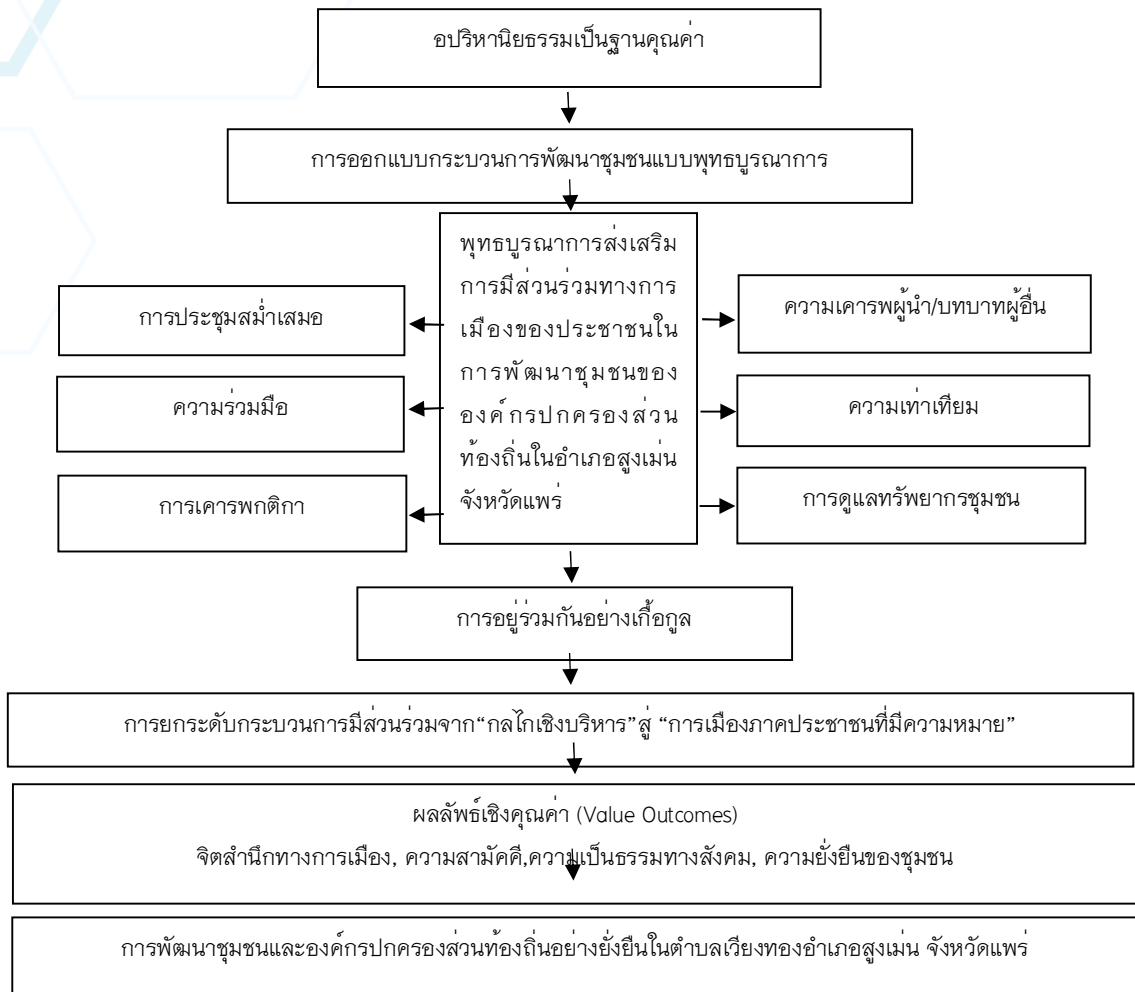
ไพโรจน์ กนุดมโม (สุปนะ) และสายัณห์ อินันใจ ศึกษาเรื่อง “แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น เทศบาลตำบลจรัล อำเภอกาบัง จังหวัดอุตรดิตถ์” ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ หลักธรรมอปริหานิยธรรม 7 ได้แก่ ผู้นำชุมชนควรเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และบริหารงานด้วยความยุติธรรม ปราศจากอคติ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและเคารพจากประชาชน การส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศก็เป็นเรื่องสำคัญ โดยควรเปิดโอกาสให้สตรีมีบทบาททางการเมืองเท่าเทียมกับผู้ชาย เนื่องจากสตรีในปัจจุบันมีความรู้ความสามารถไม่น้อยไปกว่าผู้ชาย หน่วยงานงานภาครัฐควรสนับสนุนให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการดูแลสถานที่จัดกิจกรรมทางการเมือง (พระใบฎีกาไพโรจน์ กนุดมโม (สุปนะ) และสายัณห์ อินันใจ, 2025: 14-24)

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การประเมินผลสัมฤทธิ์รูปแบบพุทธบูรณาการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสองแคว จังหวัดแพร่ ได้แก่ คณะผู้วิจัยศึกษาทำการคัดเลือกกลุ่มตัวแทนประชาชนแกนนำต้นแบบในเชิงปฏิบัติการ จำนวน 50 คน จัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ สรุปรูปการประเมินผลกิจกรรม โดยประเมินรวมด้าน พบว่า ในภาพรวมก่อนการเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ การประเมินผลกิจกรรมระดับปานกลาง ส่วนหลังการเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ การประเมินผลกิจกรรมระดับมาก ด้วยเหตุผลประกอบว่า มีระดับการเพิ่มขึ้นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนหลังจากใช้รูปแบบพุทธบูรณาการ มีการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง หลังจากใช้รูปแบบดังกล่าว มีผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชน เช่น ความสามัคคี ความร่วมมือ และการแก้ปัญหาในระดับชุมชน และมีผลลัพธ์การมีส่วนร่วม เช่น จำนวนประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรม ความถี่ในการมีส่วนร่วม ความพึงพอใจ และทัศนคติเชิงบวกที่เพิ่มขึ้นหลังการบูรณาการหลักธรรมในการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับงานของ ภาณุพงษ์ คำสีโห ชาญชัย ฮวดศรี และสุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา ศึกษาเรื่อง “พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอยะนิง จังหวัดขอนแก่น” ผลการศึกษาพบว่า พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้น ได้แก่ การประชุมกันเองนิตยเป็นการร่วมประชุมเพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกันแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบของนักการเมืองท้องถิ่น การปฏิบัติตามกฎข้อบังคับเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง เคารพนับถือผู้ใหญ่ เป็นการแสดงออกถึงการเคารพนับถือผู้อาวุโส เปิดโอกาสให้สตรีเข้ามามีบทบาทเป็นผู้นำชุมชน การบูรณาการวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม (ภาณุพงษ์ คำสีโห ชาญชัย ฮวดศรี และสุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา, 2568: 1013-1024 และยังสอดคล้องกับงานของ พระครูพิศาลพัฒนานุกิจ (สุจินต์ ทัฬหภูมิ) เดิมศักดิ์ ทองอินทร์ และวัชรินทร์ ชาญศิลป์ ศึกษาเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผลการศึกษา พบว่า

หลักการบริหารนิยธรรม 7 ที่ส่งผลมากที่สุด ได้แก่ การรับฟังผู้ใหญ่ การประชุมร่วมกัน และการสนับสนุนคนดี คิดเป็น 66.4 สะท้อนบทบาทของเครือข่ายสังคมและหลักธรรมในการขับเคลื่อนการเมือง (พระครูพิศาลพัฒนานุกิจ (สุจินต์ ที่ปทุมโม) เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ และวัชรินทร์ ชาญศิลป์, 2568: 16-29)

องค์ความรู้จากการวิจัย

คณะผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยตามแผนภาพ ได้ดังนี้ สรุปแผนผังองค์ความรู้แสดงให้เห็นว่า หลักการบริหารนิยธรรมทำหน้าที่เป็นฐานคุณค่ากำกับการออกแบบกระบวนการพัฒนาชุมชนแบบพุทธบูรณาการ โดยเชื่อมโยงองค์ประกอบด้านการประชุม ความร่วมมือ การเคารพกติกา ผู้นำ ความเท่าเทียม ทรัพยากร และการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล เข้าสู่กระบวนการการเมืองภาคประชาชนที่มีความหมาย ส่งผลให้เกิดจิตสำนึกทางการเมือง ความสามัคคี ความเป็นธรรม และความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ตามแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

(ที่มา: สายัณห์ อินันใจ, 2569)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้ สรุปผลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบพหุบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สรุปผลศึกษาพัฒนารูปแบบพหุบูรณาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า รูปแบบพหุบูรณาการที่ยึดหลักอภิธานิธรรมเป็นฐานคุณค่า สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเสริมสร้างความร่วมมือ การเคารพกติกา ความเท่าเทียม และการจัดการทรัพยากรชุมชนอย่างเกื้อกูล ผลการวิเคราะห์ชี้ว่า หลักพหุธรรมช่วยยกระดับกระบวนการพัฒนาชุมชนจากกลไกเชิงบริหารสู่การเมืองภาคประชาชนที่มีความหมาย อันนำไปสู่ความสามัคคี ความเป็นธรรม และความยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม สรุปผลการวิเคราะห์ประเมินผลสัมฤทธิ์รูปแบบพหุบูรณาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า ผู้แทนประชาชนแกนนำเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมกับนักปกครองท้องถิ่นจำนวน 50 คน ในการเข้าอบรมให้ความรู้และรูปแบบการพหุบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ประเมินรวมด้านพบว่า ในภาพรวมก่อนการเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ การประเมินผลกิจกรรมระดับปานกลาง ส่วนหลังการเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ การประเมินผลกิจกรรมระดับมาก และข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยมีดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมการประชุมรับฟังความคิดเห็นหรือเสนอข้อคิดเห็นในการพัฒนาชุมชน
- 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบเดิมจะช่วยรักษาความสอดคล้องระหว่างกฎระเบียบใหม่กับระเบียบเก่า ลดความซับซ้อนในการบริหารจัดการชุมชน
- 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มช่องทางการสื่อสารที่ใช้ควรเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกสำหรับประชาชนในทุกกลุ่มในการมีส่วนร่วม เช่น การใช้ช่องทางออนไลน์ (Facebook, Line, เว็บไซต์ท้องถิ่น) สำหรับกลุ่มที่ใช้เทคโนโลยีเป็นประจำ และการประชาสัมพันธ์ผ่านประกาศในพื้นที่สาธารณะสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุหรือกลุ่มที่ไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยี เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 1) ผู้สนใจควรศึกษาในมุมมองของการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น
- 2) ผู้สนใจควรศึกษาพัฒนารูปแบบพุทธบูรณาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ในมิติอื่น
- 3) ผู้สนใจควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบพุทธบูรณาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ กับพื้นที่อื่น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “พุทธบูรณาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ” ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตลอดจนผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ที่ให้โอกาสและสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้บริหารท้องถิ่นสมาชิกสภา นักการเมืองท้องถิ่น ท่านกำนัน และผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน ประชาชนชาวบ้านตำบลเวียงทอง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ทุกท่าน ที่ช่วยให้ข้อมูลและให้ความร่วมมือในการทำวิจัย และขอขอบพระคุณคณะผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ ตลอดจนกองทุนวิจัยและวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ และสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ให้การสนับสนุนทุนในการทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- ไกรศร วันละ และยุภาพร ยุภาศ. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(2), 391–403.
- จันทรา สุทธจारी. (2548). *การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : เครือข่ายกฎหมาย.
- ธวัชชัย เย็นใจมา. (2567). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไป ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(2), 112–125.
- ธีรเดช ปรีชาวัฒนา. 2564). *ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชนในประเทศไทย*. แพร่ : สถาบันวิจัยภาคเหนือ.
- ธีรศักดิ์ จันทร์สว่าง. (2562) *การมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมชนบท: กรณีศึกษาในภาคเหนือของไทย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประชาธิปไตย.

- พระครูพิศาลพัฒนานุกิจ (สุจินต์ ทีปธมฺโม) เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ และวัชรินทร์ ชาญศิลป์. (2568). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารวิชาการ รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 7(5), 16–29.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2553). *วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระใบฎีกาไพโรจน์ กนฺตธมฺโม (สุปนะ) และสายัณห์ อินันใจ. (2568). แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลจรัล อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์. *Journal of Lanna Societies*. 3(1), 14–24.
- พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร (อะซิม), ธัชชนันท์ อิศรเดช, สุรพล สุขะพรหม. (2565) การนำหลักพุทธธรรมมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*. 7(1), 64–80.
- ภาณุพงษ์ คำสีโห ชาญชัย สวดศรี และสุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา. (2568). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านโต้ง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น. *วารสารเสถียรวิทย์ปริทัศน์*, 5(2), 1013–1024.
- ภาศกร พันธุ์รอด. (2567). *บูรณาการ*. [ออนไลน์]. http://202.44.34.144/kmit/Knowledge_detail.php?IDKM=334. [9 มกราคม 2567].
- วารุณี คงมันกลาง. (2567). *การสอนแบบบูรณาการคืออะไร?*. [ออนไลน์]. <http://www.gotoknow.org/posts/400257>. [9 มกราคม 2567].
- วิไลลักษณ์ พิทักษ์พรชัย. (2560). *พุทธบูรณาการกับการพัฒนาชุมชนในประเทศไทย*. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิไลลักษณ์ ภูมิวงศ์. (2563). *ธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาพื้นที่ภาคเหนือของไทย*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศุภินันท์การย์ ระวีวงศ์ และ นภาพร เชื้อขำ. (2566). การพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม: การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 7(1), 290–306
- สมชาย อัครภูมิ. (2564). *บทบาทของหลักธรรมพุทธศาสนาในการสร้างความสามัคคีในชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสถิต.
- สุรพล วงษ์ศรี. *ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. แพร่ : วิทยาลัยชุมชนแพร่.
- องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงทอง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่. (2567). *แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566–2570*. [ออนไลน์]. www.wiangtong.go.th. [16 กุมภาพันธ์ 2567].

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2545). *1 ทศวรรษแห่งประชาธิปไตยไทย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มติใหม่.

Cohen. J.M.. & Uphoff. N.T.. (1981). *Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies*. New York: Cornell University Press.